Introducció

Jordi Muñoz

Ara fa nou anys vam ajuntar-nos una colla, ben diversa, de gent jove per posar en comú, i sobre el paper, les nostres reflexions sobre un País Valencià que, aleshores, ens feia mal. I vam plasmar el resultat en un llibret (*Ara, País Valencià. Reflexions i experiències de la generació que ve*) que encara es pot trobar per la xarxa. El 2009 era un any fosc. La crisi econòmica havia aturat, sobtadament, la festa dels anys de la bombolla. Però encara es veia llunyana una sortida al llarg túnel de l'hegemonia del PP al País Valencià. De fet, dos anys després encara viuríem unes eleccions, les de 2011, que van donar la majoria absoluta més difícil de pair al PP, en un país ja totalment assolat per la crisi. Una crisi internacional que, tanmateix, al País Valencià ha sigut especialment dura, en bona mesura per la combinació del saqueig dels anys anteriors, el malbaratament que ha posat les institucions pròpies en situació de fallida, i l'aposta per un model econòmic purament especulatiu.

El 2009 la nostra mirada sobre el País Valencià era una barreja de neguit i desolació. Parlàvem de destrucció del territori, de censura, d'indigència moral. D'una oposició fragmentada i desorientada que encara anava a les palpentes. Però en totes les contribucions hi havia també la voluntat, més o menys explícita, de buscar un raig d'esperança entre tanta foscor. Constatàvem, d'alguna manera, que el País Valencià era molt més ric i divers del que es veia a simple vista. Que la matèria primera per al canvi ja hi era. En forma de moviments cívics, de resistència i de proposta.

Però també en forma d'expressions culturals contrahegemòniques, que poc a poc anaven fent-se un lloc malgrat el boicot institucional. I d'unes generacions educades en l'escola valenciana que, d'alguna manera, havien de fer-se visibles. Al remat, rellegint l'*Ara, País Valencià* del 2009, s'hi detecta un fil conductor comú: una determinació clara de seguir, tossudament, buscant l'eixida al túnel.

Avui, alguns dels mateixos autors i autores, amb algunes incorporacions noves, tornem a ajuntar-nos per renovar la nostra reflexió col·lectiva sobre el País. No tenim, com tampoc teníem el 2009, voluntat de reflexió orgànica. Ans al contrari: potser és per l'acumulació de derrotes, però hem entés que només des del reconeixement de la nostra irreductible diversitat de mirades podem construir una alternativa practicable a la dreta valenciana.

«Ells», malgrat les seues contradiccions, van bastir una «ideologia orgànica» –per dir-ho a la manera de Gramsci– sobre la que fomentarem la seua hegemonia. A l'esquerra, en canvi, hi ha un espai fragmentat d'intens debat ideològic que, per fer-se practicable, necessita fer èmfasi en els elements comuns i aprendre a conviure amb les seues discrepàncies. No es tracta de celebrar, ingènuament, la pluralitat de les esquerres: això genera tensions, i més que en generarà. I tots els actors de l'esquerra voldrien ser, legítimament, els hegemònics. Només cal llegir amb cura la correlació de forces que hi ha al si de la societat valenciana i entendre que a la dreta només se la pot guanyar amb aliances complexes i, de vegades, fins i tot incòmodes. L'espai de les esquerres és fluïd, ha canviat molt i continuarà canviant. Però difícilment transitarà cap a una hegemonia completa d'un sol actor, com té la dreta amb el PP.

Entre els autors d'aquest llibre n'hi ha que treballen dins de les institucions, al govern i als ajuntaments. D'altres que segueixen mirant-s'ho des de fora: des dels moviments socials o, senzillament, des dels seus llocs de treball. Alguns amb més entusiasme que d'altres, és cert. De fet, aquesta és potser l'única dialèctica buscada expressament. Perquè si el 2009 tots xafàvem un terreny comú, avui hi ha potser el risc que la dinàmica endimoniadament absorbent de la política institucional acabe generant mira-

des massa diferents sobre la nostra realitat entre els que estan a dins i els que n'estan fora. I això pot portar a reincidir en els errors del passat. El vell lermisme va preferir ignorar, si no esmorteir, les veus crítiques de les esquerres que veia com una nosa per governar amb tranquil·litat. I una part de l'esquerra social, davant de la impotència, va pensar que la via institucional estava barrada o, pitjor, era supèrflua.

Dels vint anys de governs del PP se'n poden aprendre moltes coses. Una és que el poder institucional i la influència social són dues esferes que es necessiten. Ni la temptació tecnocràtica, ni el menyspreu de la capacitat transformadora de les institucions semblen bons aliats, a la vista del que ha passat aquestes dècades al País Valencià. Les institucions del poder polític –fins i tot si són institucions limitades, com les autonòmiques o les locals– tenen una enorme capacitat de configurar realitat. El PP ha excel·lit en això. Els mitjans de comunicació, la política cultural, la política educativa, l'econòmica i la d'infraestructures han sigut vectors fonamentals per realitzar –en el sentit de fer real– la seua visió del país.

Però el PP sempre ha entés que amb el govern no n'hi havia prou. Calia ensenyorir-se del teixit social del País. Les festes, les associacions i entitats. No es van relaxar mai, ni tan sols en els anys més gloriosos de la seua hegemonia electoral, quan tenyien de blau el mapa gairebé complet del País Valencià a cada convocatòria electoral pràcticament sense despentinar-se. La hiperactiva Rita Barberà n'és el paradigma, però ni de bon tros l'única. Amb estils diferents, però a cada comarca del País hem vist com el PP es feia present, amb els seus llargs tentacles, als racons més insospitats del teixit social valencià.

En tot cas, potser la principal lliçó que cal aprendre de la manera d'exercir el poder del PP és que, per molt segur que semble el terra que xafes, cal no relaxar-se mai. Encara que siga fàcil oblidar-se'n, les majories alternatives a la dreta tenen la seua fragilitat. Si algú en dubta, només cal que mire amb una miqueta de calma els resultats de les darreres eleccions generals, poble a poble. La mossegada que li ha fet Ciutadans al PP ha sigut, en general, modesta i el PP es manté còmodament com a primera

força política. I la suma de tots dos s'acosta perillosament a la majoria. Ni la successió de casos de corrupció, ni l'evidència d'una gestió negligent i més centrada en el benefici d'uns quants que no en el benestar col·lectiu són suficients per conjurar el risc d'un retorn de la dreta al poder al País Valencià. Qui es pensara que, després de quedar fora de la majoria d'institucions, la dreta valenciana es desfaria com un terròs de sucre, hauria d'anar revisant-ho.

El bloc sociopolític de la dreta es manté sòlid i pot plantejar una alternativa viable de govern en qualsevol moment. Tenen aliats poderosos, als mitjans de comunicació, al món empresarial, a Madrid i, també, en molts lideratges locals que van conrear amb cura mentre van governar. Darrere de les majories absolutes del PP hi havia, és cert, una àmplia franja de votants poc ideològics que van compartir l'eufòria econòmica i el relat de la festa que no s'acabava mai, i del PP com a autèntic representant dels interessos i la personalitat dels valencians. Com hem vist després, l'hegemonia del PP es basava en aquesta ròtula central Però també hi havia un bloc social molt ideològic, amb llarga tradició al nostre país, i que no desapareixerà així com així.

La gestió de govern, especialment en un context de fortes restriccions pressupostàries, sempre deixa ferides. La més sagnant potser és la dels extreballadors de Canal 9. Però n'hi ha d'altres, i més que n'hi haurà. Això a l'esquerra sempre li planteja problemes, perquè fa aflorar contradiccions, i l'afebleix. Són qüestions de vegades irresolubles, però en tot cas demanen molta sensibilitat per part dels qui estan al govern i, per l'altra banda, la capacitat de distingir entre el problema particular i la qüestió general. Perquè en una situació com la valenciana, l'alternativa ja sabem quina és.

L'esquerra valenciana, la social i la institucional, doncs, hauria de mantenir-se en un estat, pràcticament, de mobilització permanent. Qualsevol temptació, per part de les esquerres, de consumir-se en debats autistes, o de pensar-se que es tornaran a guanyar les eleccions sense esforç pot tornar a obrir les portes de la Generalitat i els Ajuntaments a un dels partits més corruptes d'Europa.

La mobilització, però, en el cas de l'esquerra, no té sentit si és només per mantenir-se en el poder. Això és un objectiu instrumental, necessari però no suficient. L'objectiu fonamental ha de ser no perdre l'impuls transformador. Per això és tan important, també, la veu que des de fora de les institucions, s'encarrega de recordar als nostres representants per què estan allà. Això de vegades s'expressa amb una contundència que, potser, a alguns no els agradarà, sempre és més agraït que t'afalaguen. Però aquesta dialèctica és necessària per mantindre la tensió i seguir avançant.

En el fons, però, el repte més difícil és combinar una quotidianitat infinitament complexa amb la mirada llarga. I això buscava aquest llibre: servir d'excusa per aturar-se, ni que siga momentàniament, i pensar el País amb una certa perspectiva. Perquè l'impuls transformador no depén només de l'atreviment o de l'estat d'ànim –que també–, sinó que necessita una direcció. Sabem on volem anar per començar a transitar el camí que ens hi ha de portar.

D'això tracta, fonamentalment, aquest llibre que teniu a les mans. Un llibre que ben bé podria dir-se «apunts per al País Valencià de demà». Hi trobareu reflexions més generals, i d'altres de sectorials, que parlen del camp, dels moviments socials o dels mitjans de comunicació. Mirades des de dalt o des de fora, i d'altres arran de terra, arrelades en l'experiència quotidiana i vital. Tot són peces d'un futur que cal seguir construint. Ara tot just comença l'hora de la generació de l'escola en valencià. L'hora de fer realitat la vella idea que l'escola és la llavor del futur, que donarà sentit a la gran aposta de la generació que ens va precedir.